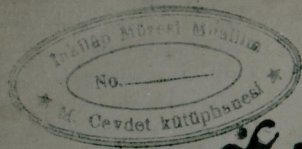

۲۷ حزيران ۱۹۱۸

صافی : ۵۰

ایکذی جلد

یکی مخصوص

شمال توركلىرى و تاتارلىق

ايسته بيزانس تارىخىك اساس و عمومي خطارى. يالكر شونى علاوه ايدىمك بوشان و شريف مملكتى حالك احتشاده ايكن مذهبى لك بوكسك دورينه واسل اولمشدى. ايتاليا دور انتباهنك خبرچىلىرى، پشوارلى بو زمانده پيشمشلردى.

بیزانس صنایع نفعیسی ای تالییا صنایعك تائیری آلتنددها بقیقه بر شكلى آتش، ادبیات دها زكنكششمىده. صوك باله اولوغ قلیچى آلتند تولدی و ایتراطورلى عو و منقرض اولدی ایسهده بیزانك تائیری اوزون مدت دوام ایتدی. بافخسه هله نیرم. بیزانس اسكى يونان فلاسكیريك آثارى میدانه چقاردىق اسكى اجدادى خاطر لائغشدى. حق بو جريان تائیرله درك ایتراطورلر «روما واسیله و سى» عنوانی بىراقوب «هله نلرك قرالى» اسمى اكلملر. واقعا بونلر بوش شیلردى. باغختده بوكى شیلرله اوغراشیركن ایكنجى عهد قبوله طائغى، ایتراطورلرك حیاتی تهدید ایییوردى. فقط هله نیرم، ناسل اولسه باشاق، توله مكن ایستور، قازا ككلىلر آراسته كنندیسنه دها ای بر استقبال حاضرلامق پشدن قوشیوردى...

بر شی دها علاوه ایتك ایسترم: خلاصه ایدیلن یاون عصرلى تارىخ حقیقه برشان و شريف تارىخیدر: ژوستینین آق دكیزی تکرار بر روما كولى ایغش، اوتجی عصرده ماکدونوی ایتراطورلر بیزانسی شنه شيرك لك بووك و نوبى بر ایتراطورلى حالنه كیتومشدر، دها صوكر ا قومنلر اوکا یکیدن بالراق برچهره ویرمشلردى. بیزانك اغطاط سیلیرنى ارکرن بوشان و تمالی دورلرک سیلیرلرده آرامال. بزم اوله جك اسكى فلن اولان بیزانك برده یكى بر عراض ايله جانلانیلی عیبا نه ندر؟ بو ضف آراستهده بو قوت نره دن چییور؟ بولرى ایضاحه چالماشلى.

سوزلری بئیركن نهایت شونى تکرار ایدمك: بیزانس مذهبى بو كوكی آوروپا ا اجرا ایتش اولدنی تائیر لك بو یوكر. اوزون مدت سیاسیانه، دینه، علیلده.. اوندن، اونك بووككندن، خلاصه اونك مایشانن قله برچوق ایزر بولنشدور بولنه بقدر. قرون وسعی لك بوشایان دقت سیاسی اونو تيلم.

جنوره: ۲۲ تسان ۱۹۱۸

بیزانس تارىخنه عائیل بیلوغرافى:

GIBBON Histoire de la décadence et de la chute de l'empire romain. — CH. DIEHL: Etude sur l'histoire byzantine. — CH. DIEHL: Etudes byzantines. — RAMBARD: L'empire grec au Xe siècle. — CH. DIEHL: Dans l'Orient byzantin. — BURG: A history of the later roman Empire from Arcadius to Irene 2. V. — HRRZBERG: Geschichte der Byzantiner. — BAYET: L'Art byzantin. — RUMBACHER: Geschichte der Byzantinischen Littérature. — KRUGGER: Histoire des sources du droit romain.

یوننن معادا لویس رامبو اونقن كى بووك تارخیرهده مهاجرت ایدیله بیلیر. اجد رفیق بونك (تارىخ عموى، جلد ۴، ص ۹۰-۲۵۸) بیزانس تاروخه عائیلدیلر «بیزانس ایتراطورچىلىرى» اسمى كوچوك كاتابیطابع و اخلاقى تصوراتىمى نقطه نظرندن فائده لیدر. مشهور سیار ایچون شكوتكمه مهاجرت: CH. DIEHL: Figures byzantines (2 V.)

روسیهده عصرلر دیری ازیچى بر استبداد آلتنده ایلکین دین و عرق قارداشلر یزك اسارت بو یوندریغى اتقى فرصت قارشوسنده بوندلقرلى هیجانی بر سونجمله كورپوزر. اسلام عالمی قهار نجهرى آلتندده قیوراندیران اشلاف دولتارندن، اعتساف آغنى توركر اوزرینه كرممن مدھش چارلى، بوكون، تارىخه كومولن ظالم سولطانلره مدھشمن بولنیور. چارلرك اسارت بو یوندریغى آلتنه صوقدینى ملنلر، لك نادر دوشمن بر فرستدن استفاده ایدمك استقلاللری استرداده، مى وحدنلرلى تائیمه چالیشولر.

مدت طوفینولرلك انكشاف، استقلال اماللرلك اشتداد ایچون الشوثر عامل اجنبى تحكى اولدنی دوشونیلورسه، اسكى چارلرك انقاض تارمارى اوزنده هركون یكى بر حكومت ظهورنى لك طیبى كورمك ایجاب ایدر. چارلرك قهر ایندیكى ملنلرك لك مقدورى اولان روسیه توركارلرده اوزون وقاراكی بیللردیری موسوفللك بوغیجی استبدادی، قهار مطالبی آلتنده ایلکیشم اولدقلرندن، دكر ملنلر كى بولنردده استقلال و حریت حسلرلك لایقيله انكشاف ایتش اولهجنی امید ایدیلوردى.

روسیهدن كن خیرلر، بو امیده دوشنلرك یاتیلماش اولدقلرى كوستریور. فقط، عینى خیرلردن، بو قارداشلر آراستهده استقلال و حریتدن مغلوب اولان غایه نلر هوز تائیمه تقدیر ایدیلهمش اولدنیده آكلاشیلور. شبهه یوق كه حریت و استقلال، بشرى جمعیتلر ایچون مقدس بر مفكوره در. فقط بو مفكوره لك خصوصى و دها مقدس بر غایه سى واردرك، اوده مى وحدتك تائیمندن عبارتند. میدنى عصرلر ایچنه كومولن نیجه ییلار استقلال و وحدنلرلى محافظه و بالاخره غائب ایتش اولان ملنلر ایچون، حریت نامیل مبجل بر غایه ایسه، مى وحدت و مى استقلالده اونك قدر و بلکه اوندن دها مقدس بر مفكوره اوللدر.

حالبوكه یكن ۱۸ كائون اولده شمال توركارلرك عقد ایتش اولدقلرى بر جلسه لك مذاكراته دائر على غرنه لرندن نفقا (حلم ثابت لك) قارداشمنك (یكى جمعه) لك (۲۰) و (۴۱) نیجه سایلرلر و بر دیکى معلومات، مى وحدت غایه سنك هوز منور طبقه ارکانى آره سنده بيله لایقيله انكشاف ایتشمش اولدنی كوستریور. فالحقیقه، حلم ثابت بكك مقالهلرندن (مختاریت لایحه سى) لك مذاكره سى ایچون انعقاد ایدن بو جلسه ده، بوتون امیدلرك خلاصه اولوق، لك حرارتلى مناقشه لك توركار و تاتارلق اطرافنده جریان ایتش اولدنی آكلاشیلور. كچه روس میسیونرلرلك غیرتيله اونه دیرن شال و قریم توركارلى آراستهده اصل و اساسى اولیان

بر تاتارلق جریانی آچیلمده اولدنی درین اسفلرله كوریلوردى. فقط منور صف آراستهده بو مصر جریانك بو قدر كوكشه بيله جكنه هیچ احوال ویريله یوردى.

بوتون خارقه لرلك منشأ مى و وحدت یكلىك بوسنه اولان شو عصرده شمالى قارداشلرك مى تارىخى اساسندن یقه رقى كندیلرلى معظم برملنك كانه سندن آیرى كوچوك و اهمیتیز رشمك كى طائیفه، مصروف اولان باباخلىق تفلنلرك غایه سى لك كوزل تقدیر ایتش اولرى امید ایدیلوردى. ۱۸ كائون اول جلسه سنده جریان ایدن مناقشه باله كلس بو ایدى، حرصش، تاتارلق جریانك شمالى قارداشلر آره سنده واسع نسپنده كوك صلش اولدنی كوسترمشدر.

حریت و استقلال غاسبلرى طرفندن بو جریانك نه كى ملعون بر مقصده اورتبه آیلدیفنك حقیقه تقدیر ایدیش اولهجنى امیدنده بولنانلر، بو مهم و تارىخى جلسه ده، مشوم بر دروك مولودى اولان پارچالایچى بر جریانك حالاندا فاعلى بولدننى كورمكك آلم بر انكسار خیاله اوغراقلرى شبهه سزدر. كچه، آكلاشیلرینه كوره، ۱۸ كائون اول جلسه سنده مى وحدت فكرنى مدافعه ایدن شعورلى و كورسار یوكسكلمش كادملر. فقط، عینى زمانده بو سسلرى اصدردىق مغفل و كوروانلى اوغولنارده طوبولمشدر. نتیجه ده ایسه، بو اوغولنارله او بوشان، دماغلر، مصیب بر قرار ویرمكدن آرزو قواخرف ایتلملدر.

خبر ویریلدیکنه كوره، بوتون توركارلرك مسقبل مقدیرله علاقه دار اولان بو تارىخى جلسه ده، قیمتدار علمى اثرلرى حرمت و قورتلرله اولدنیوز (ضیاءالدین حضرت) ايله مى ادبیاتك علملرى آنان و شمالى قارداشلرك احتشاسلرلى ترم ایدن (عیاض اسحاقى)، و قوفلى افاده لرله بوكه ان (عمیرتینول)، مى وحدت عشقله چیرپان (حبیب زینى) افتدیلر تورك ملتى پارچالایه جق جریانلرك نه قدر تهلكلى اوله جنى، ایدل، یایق، ایزیش و قاما بولرندك قارداشلركده اقسام جوق ایچون مى وحدتك جوق بولدننى صیعى و هیجانی خطابه لرله حضاره تلقین ایتك چالیشمش، فقط بو حقیقى بر درلو آكلانه ماملشدر.

قلبرىلى مى وحدت عشقله چیرپان بوتون توركارلر، بو هیجانی خطابه لرك اقشقرله قارشولان نه سى صبر سزله رك بکلر یوردى. حالبوكه، باله كس بو خطابه ر، تارخه علاقه میز، فقط هر حالده چانى سسلرله مقابله ایدیش، ایدیا كومولش اولمى ایجاب ایدن تاتارلق خورنلاغتك حالا یاشادنى آكلاشیلوق ایسته نیلش، وقسماً موقتیه ده قازانیلشدر.

روس میسیونرلى طرفندن اورتبه آتیان و تروخ ایدیلن بر جریانك شمالى قارداشلر آره سنده بو قدر طرفدار قازانش اولسنه نه قدر حریت ایدلشه بجادر.

حسن نیتلرندده شبهه من اولیان (غنى آیز)

في الحقيقه تاريخ ، تاتارستان کبير ديتلين حوالتي اولجه (هيونگو) ، (تيهه) (اوبور) ، (توكيو) ... تورکاريك يوردى اولورق طائيدني کي تاتارستان صغيرده چيچاق و قومان تورکاريك اولکسي اولورق طائيدندهدر .

آوروپالرده اولجه تورک و تاتار لفظلري مترادفي کي استعمال ايتيلرسده بالاخره (فلپروت) و (رهموزا) کي ايکي بويوک مستشرق تدقيقي ، بو استعماک تاريخاً دوغري اولمه جغني اثبات ايتيش بوسايده تورکک تاتارک مترادف عد ايدلسي فکرندن وافر کچيلشددر .

غربي مؤلفرک تاتار اسنک منفاشدهدهک چوق منافقه يوروش اولدوغري کوريبورژ (مانورپاريس) (mathieu paris) ، بو لفظک موغولستانده (تاتار) و ياخود (تاتار) نامنده بر نهرک اسندن آلتدني ادعا ايتمشدر . حالبوکه موغولستانده بو اسمده بر نهر بوقدر .

موسيو (Bergeron) ده ، تاتار کلهسنک سريايجه بر اصادن مشق اولدني يولنده غريب بر ادعا يوروشمشدر . سرياني لسانه واقف اولان مستشرقلر بو ادعا يده اساسندن چوروشملردر . شينامني تقليد کچيکيز نامه يازان ايراني مورخلره بونلره استناداً (شجره ترکيه) سني تاليف ايدن (ابو الغازي بهادرخان) ايسه بو لفظک منشا ي بر متقب ايله علاقه دار کوسترمشلردر . بو اثرلرده تصوير ايديان منقبه ک حقيقت تاريخيه ايله تاليفي مکن ايسهده ، موغوللري تورک کوسترمک بوندکي غريک ، فضا خلوصکلرک اثرى اولديغنده شيه بوقدر .

چين وقايعنامه لرله کتابلري غريب لسانلرجه ترجمه ايدلکدن صورکه ، بر چوق تاريخي حقيقتن کي تاتار لفظک منشا ي وهاکي قومه عايد بر اسم اولدني تعين ايتيش ، اوزون مناقشعلري ايتاج ايدن بومستلده حل ايديله يلميشدر . سينوغلرک متفقاً ايتدکلري کوره ، تاتار لفظي ايلک دفعه ميلادک (۶۱۸) تاريخندن (۹۰۷) تاريخه قدر چينده حکمران اولان (تانغ) (tang) سلاسلره وقايعنامه لرده بر قاچ قبيله ک اسمي اولورق ذکر ايدلشددر . مؤخرآ مختلف زمانلرده يازيلان تاريخلرده ، بو اسم ، شوق آخ چوق فرقي اولقي اوزده ، صيق صيق کورولکه باشلامشدر .

آسيا اقواي حقدنه چين وقايعنامه لرده موجود اولان ويقيهلري بويوک بر وقوف واهمه له تدقيق ايدن موسيو (ويسده) (Visdelou) نک افاده سنه نظرآ چينلر بويقيهلري بديتده (تاجه - tche) ، داهه سورکه (tha-tha-tha) و (تاجه - ta-tse) اسميله ياد ايتلشددر .

بعضاً تخير مقصديله بونلره (ساو - تا - سه) (Sao-tha-tse) يعني (قورقش تاتارلر) نامي ورمشلردر .

تاتارلر حقدنه ک اي معلومات و برن چين مورخي (گهو - يانغ - سيه) (gheau-yang-sieon) در .

قطعي ويقيهلره ، مثبت دليلاره استناد ايدرسه آنجي اوزمان قبول ايديله ييلور . حالبوکه کوريبورژک ۱۸ کانون اول جلسه سنده مختاريت لايحه سنک برنجي ماده سي ، مهرباني مرحومک کتاييه استناداً اولورک (تاتار) مختارچي شکلنده بر قراره ايتيش ، بو صورته ايدل بويلرند تورکدرن باشقه برده (تاتار) قومنک موجودي قبول اولنشددر . عجا تاريخاً شمالي قارداشلر آره سنده تورک کتله سندن آيري اولورق (تاتار) ناي و بريله يله جک بر قوم وازميدر ؟ بو سؤلاک جوابي بوله ييلک ايجون اوزاق بر ماضي يه قدر جيققم ، تاتاراسنک منشا ي تاريخ نظرندن تاتارلرک کيلبر اولدني آراشدرمق ايتجاب ايدر :

تاتار لفظک مختلف منلر تاريخنده آخ چوق بر فرقه هان عني شکلده ضبط ايدلش اولدني کوريبورژ . بويکه ، عرب ، فرس و تورک لسانلره يازيلان کتابلرده (تاتار) ، (تتر) و (تاتار) شکلنده ضبط اولنشددر .

(تومن) کي قارائه کوره اوروخن کتابلرندده (تتر) صورتنده يازيلشد . اسکي برانس مورخلره روسلرکده (تاتار) شکلنده قيد ايتيش اولدغري کوريبورژ . بوهيما مورخلرندن (دالميل) (Dale mil) (تاتر) ، (طوماس دوسپالارو - thomas des-palatro) ايسه (تاتتاري) و (پا - تاتاري) شکلنده ضبط ايتيلشددر .

چين وقايعنامه لرته کلتجه ، مختلف زمانلرده يازيلش اولان اثرلره بو لفظک (تاجه - thache) (تاتا - tha) و (تانه - tha-tse) صورتلرله مقيد اولدني سينوغلر طرفندن خبر ورييلور .

عرب و ايران لسانلره يازيلش اولان اسکي تاريخلرده (تاتار) کله سي اکثراً (تورک) لفظک مرادفي کي قوللايلشددر . اسکي تورک اولکسنک بو کتابلرده بعضاً (تاتارستان کبير) بعضاً ده (تورکستان کبير) اسملره ياد ايدلش اولسک سبي بود . حتي بو ياکلش استعمال بالاخره تشميل ايديله رک روسيه مک جنوب شرقيسنده ک تورک يوردلرته يعني اسکي چيچاق حواليسنده (تاتارستان صغير) اسمي ورييلشددر .

بو خطا ک منشا ي ايلک دفعه (ابو الفضل رشيد) ک ايتضاح ايتيش اولدني کوريبورژ . فقط ، صورکردن کان مورخ ، رشيدک اظهاراتي نظر اعتباره آلميش ، يه تورکه تاتاري اکثراً مترادف کي قوللانغده دوام ايتيلشددر .

چنگيزخان احفادنن (غازان) و (اولجا تو) کي ايکي بويوک حکمدارک وزارتنده بولان ابو الفضل رشيد ، تورکله تاتار ديتلمه سنک سببي و قتياله جوجنرک استيلا و تحکملريته اسناد ايتکدهدر . [۱]

[۱] پيش ازين چون تاتار غالب بود . جلهوا تاتاري ک گفتد و هنوز در عرب و هند و خاي تاتار شهرت دارد . (ابو الفضل رشيد : جامع التواريخ)

(ع . بطل) اخديلر کي مفکرلرک بو جرياني حالا باشاقمه چالشمعلري ، نفدر حيرته شايان ايسه ، بويوک اديب (عباس اسحاق) في تاتار ييلقندن واز کچرک تورکي اولمله ايتهم ايتلري ده اوردرجه انصافسر بر حرکتدر .

حقيقته سرفرو ايتک ، تلون دکلرک بويوک بر فضيلتدر . ملي روسي سجه بيلندر ، طبعيله ياکلش جريانلردن قورتييلور ، دوغري بولي بولورلر . شياک بويوک اديب بو بولي بولش اولدني ايجون توخيته دکل تجيله مستحقدر . (عباس اسحاق) افندي کنديسينک ، هيچ بوقدن يارايتمق ايستينلن کوچوک بر شيب دکل ، معلم بر ملامت ورخندن ملهم اولدني طولوش و طوليونسنه اوييلشددر .

تاتار جياق طرفدارلرک قناعتلري ، بر اجتهاد محصولي اولقي اعتباريله ، طبعي شايان حرمتدر . فقط ، شيه بوقه ، تاريخک آخ تدقيق ايدلسنک بر نتيجه سي اولان بويکي ياکلش قناعتلر پايدار اولمزلر . تاريخي وقوتلي مؤيدله استناد ايتمين اجتهادلر ، اونونلعه شکومدر . بونلري ياشاقمه چاليشقده بيهوده بر غيتردر . بو حقيقتک آخ زمان ياد ايدلش تاتار جياق طرفدارلرکده نظر لرند ظاهر ايه ده کني ، (غني آيت) و (ع . بطل) اخديلري ده (عباس اسحاق) و (ضياء الدين) اخديلرله برابر عني مفکوره مک مدافعلري موقينده کوره کچمزي قولته ايميداييلوروز . نهوت ، (شهاب الدين مهرباني) مرحومده و قتيله مسيو نورلرک روسلاشدرمق بوندکي فعاليتلرته قارشى ، ملت کنديني طائيفي کي تجيب بر حسله تاتارلعه پک بويوک بر اهميت و برمشدى . فقط ، مرحومک پک صميمي اولان حسن نيتنه رغمآ بو مستلده ياتيلمش ، داهه طوليغريسي تورک و تاتار لفظلري مترادف عد ايتک کي بر خطايه دوشمش اولدني شيه سيزدر .

ابو الغازي ايله عرب و عجم مورخلرته استناد ايدن مهرباني يو منيعلرک شاشيرنش اولدني محققدر . مرحوم تاريخاً تاتارلرک کي اولدني آرمقه لزوم کورمکيزن ، شمالي قارداشلردن بر قسمک تاتار اسميله ياد ايديله سنده هيچ بر باس کورمه مشدر . فقط ، آکلادشيلورک مهرباني ک شو ايله يلمسي ، بالاخره بر چوقلري ايجون تاريخي بر سندن بريته کچمش ، تورک ملي ايجنده اوندن آيري بر تاتار شعب بولدنني ظننه يول آچمشدر . بشريات ، قوميات و لسانيات علملريک نتايجي وياخالصه اسکي آسيا تاريخنک يکانه منبي اولان چين وقايعنامه لرندک ويقيهلر نظر اعتباره آلفسيزن يازيلش اولان (مستفاد الاخبار) ده استناداً شياک تورکلرني تاتار عد ايتک ، علمله قابل توفيق بر دعوا دکلدر .

شيه بوقه مهرباني مرحوم سوک عصرده اسلام - تورک علنده ييتش دک بويوک بر عامدر . فقط مرحومه قارشى بويوک بر حسن حرمت بسلامه من ، تاريخي استنتاجلري تعميق ايتکسيزن مثبت بر حقيقت کي قبول ايتهمزي ايتجاب ايتز . تاريخي بر ادعا

میلادك (۱۰۰۷ - ۱۰۷۱) تاريخى آردسندە باشامىش اولان (كەو - يانغ - سەئو) دىيورەك : [تانارلر ، اسكى (موهو) لردن ايتشلدنر. نيويچ ، كين ، چونج مانچولر ك ينى ، مانچوريا تونقوزلر نيك اجدادى اولان موهوولر ، اوبلە (خنان) لرك آنى بر جومە اوغرايدىلر . قانلى بر عارەتتە يەنى موهولر برىشان ايديليدەر . برقىسى (خنان) لره تابع اولدى . ديكىر قىسى شرقە چىكلەرك (پو-هاى (po-hai) لره لتجا ايديليدەر . اوچونچى قىسى اسە (تا - شان) داغلرغى هجرت ايدەرك اورادە (تانار) ينى (تانار) اسنى كادليار .]

شورويت ديكىر چين وقاينامەلرلە جامع التواريخ واورخون كىتابلەرنە تانارلره دائر وىرلەن مەلوماتلەره قابىل توفىق در . فىالحقىقە ، سوك زامانلر كىشەپور سىنولوغلارندن (ادوارد شاوان) ك وىر ديكىر مەلوماتە نغلا . ميلادك (۹۶۷ - ۹۴۷) تاريختە قدر سلطنت سيورن خنان ايمپراطورى (تە - قوانغ (te-kouang) ك وفاقى متاقب بوئوكە داخلىدە سياحت ايدن چينلى (هو- كىاو (Hou-Kiao) ، (وا - كىە - تە Wa-kie-tse) (شە - وەى (che-wie) قىلەرى جوازندە (هەنى - سە-تە (hei-che-tse) اسندە بر طاق قىلەلر ك اقامت ايدەلكرى خبر وىرەمشدر . چينلى سياح ، بو قىلەلەرى ختندە شو مەلوماتى وىر يورلر : (وا - كىە-تە) لره قىلەن اليشە كىيوز ، صاجلرغى اوزاتپور وچىيلاق آلتەر پىيورلر . يابلىر بووك وولقرى اوزوندەر . تيراندازلەدە كمهانلرغى ھەكىمى حيرەد بر اققەدەر . بولر ، باشقە قىلەلەرنى بر كەمە تصادف ايدىغە بىردىنبە اوزىرنە آتيلەرق درحال ئولەيرىر وچىك چىك آتى بىرلر . خنابلر وديكر قوملر بولردن يك زيادە قورقپورلر . حتى ، خنابلر بىن سوارى بولردن تەك بىر نغزە تصادف ايدىغە ، سلاىنى قاچقەدە بولورلر . (وا - كىە-تە) لرك اوچ طرفندە اسە (شە-وەى (che-we) لر ساكن در . بولر ، برنجىسى (شە - وەى) ، ايكىچىسى (هوانغ - تو - شە - وەى (Hoang-teau-eh-we) بىنى (سە-تە (hei-tche-tse) ينى) سياه آراپايلر (سا-كندەر . حالبوكة بولرك موهولردن ايتەلكرى خبر وىرلەن تانارلر اولدىنى شەبەسزدر . انكلكره ايجن علمىسى اعماستند ستر (هاوارت) ، (موغولار تاريخى) عنوانى اترندە (هەنى - چە - تە) لرك ، تانارلر (شە - وەى) ويا (شى - وەى) لركلەدە موغوللر اولەلرغى پاك قونى وئەقەرە استنادا اياتاب ايتكەدەر . ديكەك ملوزنجى واوتچى عصر ميلادى لره تانارلره موغوللر ك ساكن اولەلرغى منطلەلر ، بر برلرلەك بىن پاقين بولنيوردى .

(شوت (schoit) ك تەدقيقە كورە ميلادك (۹۷۹ - ۹۸۴) تاريخندە يازلش اولان چينچە (ھو-آن-پو-كى) عنوانى طوبوغرافيا كىتابندە بوتون بو قىلەلر ك موغولستان ايله سونفاريەدە اقامت ايتەلكرى تصرىخ اولمشدر . بولردن موغوللر ، شى-ئو (شى-وەى) ناملە دوقوز بولركلر (hord) ويا دوقوز عسكرى فرقة اولەرق كوستلش ، ساكن اولەلرغى منطەكەدە (اونون (onon) ھەرىك جنوب حوالىسى اولەلنى تصرىخ اولمشدر . (ھوان-پو-كى) شەئالى (شى-وەى) لر (مونفو-شى-وەى) اسمەلە ياد اولمشدر . [۲]

عنى اترندە تانارلر اسە (تە-چە - شى - وەى (tha-tche-chi-we) اسمەلە آتيلش ، (بوور (ناور) كولى جوازندە ساكن اولەلرغى تصرىخ ايدىلشدر . بولندن آكلاشليور ك ، (ھو-آن-پو-كى) يازلەلنى تاريخندە ينى چىكيز خاك ولادتندن بر بچق عصر اول تانارلر موغوللرلە عنى برمنطقەدە اولور بولردى .

موغوللر دورندە ياشايان (اوپاقسل رشيد ك (جامع التواريخ) دە وىر ديكىر مەلوماتە نامايە بوئى تاييد ايتكەدەر . بوشەپور دىيورەك : (چىكيز خان دورندە تانارلر موغولستان شىئالى شرقى چەتەلرندە اقامت ايدىيورلدى . باشليجە مەركلرغى خنان (خنان) جوازندە (بوور ناور) كولى حوالىسى ايدى . اوزمانلر (توتوقلوت تانار) ، (ايجى تانار) ، (جغان تانار) ، (كوبىن تانار) ، (تراث تانار) ، (وبرقى تانار) ناملرلە بىن اولوسه آيرىلان تانارلر ، عىش بىك جادىر ختندەن عبارت ايدىلر . (اورخون كىتابلەرنە اسە تانارلر ، اوتوز تانارلر ناملە ياد اولمشدر . كىتابلەردن آكلاشليەنە كورە (قوتلوق خان) دورندە (۶۸۱م - ۶۹۱م) بولر خنان (قناى) لره ھەم حدود بولنيوردە ، ينى (يابولنوئى) طلائغك جنوب و جنوب شرقىندە (كولون) نەرى منطەكەسندە اولور بولردى .

برىلرغى تاييد ايدن بوتون شو وئەقەرە ، خنابلر طرفندن برىشان ايدىلن (موهو) لردن غرەبە طوغرى چىكىن بو قىلەلر ك اول (اين-شان) طائغى حوالىستە كيدەرك اورادە تانار نامى آلمش ، بەدە (بوور

[۲] چىكيز خاكك منسوب اولەلنى (بورچىك Bordshig) عائەلى (مونفو-شى-وەى) فرقىستە منسوب بولنيوردى . (ھو-آن-پو-كى) دەك شو سرحاىت ، موغول اسمنك ايلك دەفە چىكيز خان طرفندن اورتايە آتيلش اولەلنى حقتەك رويناىت موافق خيفت اولەلنى كوستريور . اساساً سىئو-لوزلر ك تديقندن بوسامك (ھو-آن-پو-كى) دن داھا اول زامانلە بىلە چىنلارلە جە مەلوم اولەلنى آكلاشليور . فىالحقىقە چىكيز خاكك تولەندن بىن بچق عصر اول چيندە كىمران اولغە باشلايان (تانغ) سىلالەسى وقاينامەلەرنە (تانغ-شو) و(كىئو-تانغ-شو) (مونگو (mongu) اسمنك ذكر ايدىلش اولەلنى شەبەسزدر .

(ناور) كولى منطەكەسندە بودر توشش اولەلقرغى آكلاشليور . كوريلور ك تانار اسمى ، موغول اسمى كىي ايلك دەفە (تانغ) سىلالەسى وقاينامەلەرنە ذكر ايدىلشدر . بوتارخندن اول تانار دىلن قىلەلر (موهو) ناملە ياد اولنيورلدى . ديكەك تانارلر ك منشاى غەربى تەيىن ايدىيلىك (موهو) لرك كىم اولەلقرغى تەيىنەتە وابستەدر . بولك ايجون دەدە شرق آسيا تارىخىك كى اسكى زامانلرغى قدر جيقە جىيورغى وارەد : (شيناك كىلەلەرى قەدىم نىبندە كىستەم واك موتوق اولان چين وقاينەلرلە بىن اسكى زامانلرە

(چونغ - قوعو (tehong - kauo) ينى وسط ايمپراطورلغى (چين) اولكەسنىك شەئالەدە باشليجە اوچ قوم جاشايدىنى خبر وىر يورلر . ھا [۳] ، شانغ [۴] ، جە [۵] ، تارغى [۶] سىلالرى دورلەندە ختلاط اسىلرە آتيلش بو قوملر بر چوق قىلەلەردن مەركب بولنيورلدى . (ھان) [۷] سىلالسى وقاينەتە مەلرندە بولردن شرقەدە بولانلارە (تونغ - ھو (tong-hou) ووسطەدە ساكن بولانلارە (ھيونغ-نو (hior-g-nou) وشىئالى چىنك (شى-سى (chen-si) وراقن- (kan-sou) ھو.ايليسندە اقامت ايدەلرە (يوشى-تشي-يول (yue-tchi) نامى وىرلش اولەلنى كوريلور .

چىنك اسكى جاشايدىنى كىتابلرغى (تونغ-ھو) لرك اشغال ايتەلكرى حوالىبە (سايوچين) ويا (سويچين) (اوعولە آتغھو) و(شەغھوئى) اسملرى وىرلشدر . بولردن (يويچين) دىيلان خط قورە شەبەزىرەسناك شىمال شرقىسى ينى (سونفاريە) نەرىلە بحر محيط شرقى آردسندەك حوالىنى احتوا ايدىيوردى .

(اوعولە آتغھو) مەلكىتى اسە (يويچين) ختلەسناك غەربە تصادف ايدن منطەقەدە ينى بووئوكى (مانچوريا) قىطەسندن عبارت ايدى . بوايىكى ختلەنىك شەئالەدن (لنا) نەرى آياقلايرنك تشكىل ايلديكى حوضەبە قدر اولان ساحە اسە ، (شەغھوئى) مەلكىتى تشكىل ايدىيوردى .

وسطەدە اطوران (ھيوننو) لرك ساكن اولەلقرغى حوالىبە (تانان) اولكسى نامى وىر يورلدى . بو اولكە شرقاً مانچوريا ، ختلا ياقلا كولى وآلتان منطەقىسى ، غرباً (دوسون) لرك اولكسىسى ، جنوباً (اورتوس) ختلەسى ايلە محمود بولنيوردى .

[۳] چىنلار تاريخلارغى پاك اوزون قەدەم وىر يورلر . فقط تاريخاً قىطى سورندە مەلوم اولان ايلك سىلالە حكمدارى ھىزاردر . بوسالە قبل الميلاد (۲۲۰۵ - ۲۲۷۶) پايدار اولمشدر .

[۴] شانغ سىلالسى قبل الميلاد (۱۷۶۶ - ۱۱۲۲) سەنئەتە قدر ياشامشدر .

[۵] چەئو سىلالسى قبل الميلاد (۱۱۲۲ - ۲۴۹) تاريختە قدر دوام ايتشدر .

[۶] تارغىن سىلالسى قبل الميلاد (۲۴۹ - ۲۰۲) سەنئەتە قدر پايدار اولمشدر .

[۷] برنجى ھان سىلالسى قبل الميلاد ۲۰۲ تاريخندە بعدالميلاد (۲۵) تاريختە قدر دوام ايتشدر .

بونلرگ برينه قائم اولان (سيه-ين-ئو) لرده ملي وحدتي تامين ايدمه مئدارد. خاقانني اجا مقصديله اورتاي آيتلان پرنساردن (سهمو) وراچيني) كي خانلر، آليم سرگندشئر آره سنده هيچ بر شينه موقتي اولمما- مئدارد. وضيت چينيليرك ساعد اولديندن (قاؤ-ئو) (تسونغ) ، مانچوريه قنر سوقوله بيليشدى . فقط، چينيليرك يول مساعد وضيتنه رغما ، نونفوزلر كاملا تحت اقياده ائگلمامئدارى . كرجه خانلره هيلر چينه اقياده ائگلممده (موهو) لر بائلكس (قوره) ليلره برلمئدارى .

(قاؤ-ئو) تسونغ دن صوكره يوساله ايمپراطورلى اسكي شوكت وقدرتي ادامه ايدمئداردن موهورله ختان وهيلر تدريجا (پو-هاي po-Hai) قراللئك نفوذى آلتنه كيرمكه ياشلامئدار. [۹]

غربده تورك وشرقه (پو-هاي) لرله محصور اولان مختلف ناملي نونفوزلر يئني ختانلر ، هيلر ، موهو هرايك طرفك نفوذى آلتنده بولئوردى . (كهؤ-يانغ-سيهئو) لك خبر وورديك اوزره بوزمانلرده دركه ختانلر (موهو) لرله باصقين ياپهري برشان ايئش، نتيجه ده بوقومك برقىسي ختانلره ، برقىسي (پو-هاي) لرله اتباق ايئش اوچونجي بر قسىده برده (اين-شان) طاغريه طوغرو پكلمئدارد.

ايشته (موهو) لردن غربه دوغرى چكيلن بوقسم چين تارخيلرنده (تا-چي) (تاناو) و(تا-هه) ناميله ياد ايديلن (تاتار) لردن. بوتاربخدن اعتباراً (تاتار) ناملي آلان بوييله لر بالاخره (ئى-وى) لرله اولكسى جوازنده يئني (پورئوناوور) كؤلى حواله يئنه يورد طوغرئدار.

(مو-كياغو) وسائر چينئي سياهرلك افاده سندن آكلاشيلديني اوزره تاتارلر بويي بوردلرنده سرقاذه ختانلر وهيلره قومشو بولئوردى . عرق ولسان قراچي تاتارلري تكرار ختانلر وهيلر جوازنده يرلشكه مجبور ائمشد.

(قوتولغ خان) ميلادك (۸۶۱) تاربخنده تورك خاقانلني تكرار ايجايلايديكى زمان ، تاتار اولدولمقچو قنئشش وتوركاره قارشى مدهش بردشمن كيسايشدى . اورخونو كئنه لرنده قوتولغ خانك ظفرلري تصوير اولئونك : (بيرى بئايلاغ يود يانغ ارشم . بيرى باز قاغان ، قوتوز اوغوز بودون يانغ ارشم . قرقز ، قورقان ، اوتوز تاتار ، قيتاي ، تانايي كوب يانغ ارشم = برى ده چين قويم دشمن ايئش . اوتده بازخان ، طقوز اوغوز (يئني اويغور)

[۹] (پو-هاي po-Hai) قراللني ديجني عصر ميلادي واسطه دوغرى يئني قوره قراللئك سقوطي متعاقب (سوتفاريه) نهري قوللرندن (هو-هان) وبوكونكي (اسيله Houkaika) نهري بولرئدنه تاسس ائش . برحكومت ايدى . باشليجه مكررى بوكونكي (نيغوتا nigouta) شهرينك جنوبنده بولئوردى . (پو-هاي) قراللني ميلادك ۹۲۶ تاربخنده ختانلر كئمكدارى (آباغوك) طرفندن ييقلمئدار.

هيوئغ-نولرك سقوطي متعاقب ، برآرائي تونغ هولردن ووهوان ، سايي-هوچونلر بويوك برقدت قازانلمئده ميلادك (۵۴۵) تاربخنده توكيو تورك خاقانلئك تاسسى اوزرسته تونغ هولردن ايئش بوتون قيهلر تكرار تورك حاكيتي قبوله مجبور اولمئدار . چين مورخلري آلتئجي عصر ميلادي ده تورك خاقانلني حاكيتي آلتنده بولان نونفوزلر آراسنده ، تاتارلر ايجاددى اولان (موهو) لردنه بولنديني خبر ويريئورد.

مورخ (لي-تاي-ك-سو lie-tai-ki-su) ايسه ، تورك خاقاني (هيلي خان) لك ميلادك (۶۳۰) تاربخنده چينيليرك طرفندن اسير ايدليني متعاقب موهورلك يئنه توركاردن اولان (سيه-ين-ئو) تورك يئني (سيرئاردوش) لرك نفوذى آلتنه كيرمئش اولدقارى قيد ايدبيور .

(قانغ-مو kang-mo) لك تصرغ ايتديكي اوزره سيه-ين-ئو باشبونغي (ايشان خان) داها ميلادك (۶۳۷) تاربخنده ختانلر وهيلره برابر موهورل طرفندن كوندريئش هئيلري قبول ايئش ، بوتون بونلري جامه يسي آلتنه آكشدى . بو ائشاده ، موهورل (آمور) نهري بولرئده افاقت ايدبيورلدى . چين ايمپراطورلئك مانچوريا وحواليئنده اوطوران بوقوملري نفوذى آلتنه آلتى تشدئي آئنجق (تانغ) سلاله يي زماننده باشلامئدار . بوخاندلك مؤسلسرئدن ايمپراطور (تاي-تسونغ tai-sony) ميلادك ۶۴۵ تاربخنده ودره ليلر اوزرسته بوريديكى زمان بوقوملري چين جامه سسته صوفقه چاليئشش ، خلتى (قاؤ-تسونغ kao-tson) لك ۶۶۸ (پي-تسي pe-tsi) كؤلى تاربخنده دهه قاتو-كهؤ-لي (kao-keo-li) به قطي غلبه يي ، چينيليره بوكون مانچوريا ديديكيز قطه لك قاپورلني آچمئدار .

بو ائشاده ، شرقى تورك خاقانلني برشان ايدلشدى .

(جامع الحكايات) ده (وازايشان مره اندك ايشانرا قونى خوانند از زمين قتابيرون آمدند وصرا كز خود را بكداشته بسبب آلك تنكي چرا خواهر....) دئييلهرك (قون) لرك (قنا) حواله يئسندن يئني اورخون بولرئدن نشأت ايتكلى صراحتاً ذكر ايدلشدر . ديكلك چينيليرك اول (قونى-يو) وصوكره لري (هيوئغ-ئو) ديكلى قوم ، مؤلفات اسلاميه ده (قون) ناميله ضبط ايدلش اولان توركاردن . (اورخون) آياقلازندن برينه ويريئش (حون) ويا (قون) اسميه ده بوقومك اسسندن آئمشدر . (ديوان لغات الترك) ده كره (قون) كلمسى (اسيجاب ايله) بلاساغون) آره سنده ساكن اولان (آرغو) توركلرينك لهجه سنده (قويون) معناسه در . بوندن آكلاشيلويوك بوحوالى ده كورتكر (توتيمز) دورنده ايكن (قون) يئني قويوني (توتيم) عدايتش وكنديلرني بواسمه ياد ايلمئدار . چينيلير بوقومدن بحث ايدركن بواسي تحريف ايدمئدارك اول (قونى-يو) ويا (هونى-يو) بالاخره (هيوئغ-ئو) شكلنه صقلمئدار .

چينيليرك (تونغ هو) يئني (شرق باربارى) ديدكلرى قوملرك اشغال ايتكلى ساحتدن بلخاصه (سيرا مون) ايله (يوقارى سانفاريه) حوضلري تونغوز عرقك مئشائدر . چين وقايعنامه لردن (تانغ-شو) (وهن-سينغ-يئنج-يو) (قانغ-مو) ده تصرغ ايدليكته كوره مانچوريا ، شغغوئى ونيوچين نطقه لرنده اورمئش ووهوانلر ، سيپايلر ، تويلر ، قوموك (غوشى) لر ، چورچلر ، موهورلر ، ختانلر ، هيلر ، وچونلر ، كين (نيوچي) لر ، كرموچينلر ، اوريايقلر ، آوارلر الخ قوملرك كافه يسي بواسكي تونغ هولردن ائلمئدار . بئنه عليه بونلرك تونغوز عرقندن اوللري طبيعي در .

نونفوزلردن آيرى برغرق اولان (هيوئغ-ئو) لردن يئني (قون) لردن ايسه [۱۸] بالاخره توكيو (تورك) سيه-يله (نولس) ، هونئى هو (اويغور يئني طقوز اوغوز) سيه-ين-ئو (سيرئاردوش) ، آق قون ، هوا ، ويا يئنه اتايت ويا عياطله ، قارلوق ، قانلي ، سيمل ، يياغو ، بكلك ، السكابلق ، چيكل ، جل ، نخسى ، آراموت ، بكت ، قيجاق ، كرايت ، نايمان ، مكرىت ، ييغما ، بچك ، تالاج ، سئلك ، جرقاغ ، اوغوز (غز) ، قيرغيز ، توركن ... الخ كچي برچوق ناملره ياد اولان توركلر اوردمئدار .

چين وقايعنامه لر يئنه نظراً ، توركلرك ، ايلك بويوك ملي قهرمانى اولان (مهته) تانزونك دور سلطنتنه (ق.م. ۲۰۹-ق.م. ۱۷۴) قدر (تونغ هو) لرله (هيوئغ-ئو) لر برلرئندن آيرى ومستقل اولهري ياشيئوردى . (مهته) دورنده تونغ هو لر بوقهرمانى تحريك ايئش ووقوعه كان قانلي خارابده برشان اوردمئدار (وهووان) (و-سيپاي) ناميله ايكيه آيرلشش وهيوئغ-نولره اقياده مجبور اولمئدار . هيوئغ-نولرك شانلي دورلري مدتجه تونغ هولرك انسانى تانزولوكو اسسالى قمامنده قالمئدار .

[۱۸] چينيليرك هان سلاله سندن اول يئني (چهؤ) سلاله يي زماننده (هيوئغ-نولره) (هونى hui-yu) ويا (قونى-كوني kuni-jun) نامي ويردكلرى (قانغ-مو kany-mo) (سغوك-ك spui-ki) وقايعنامه لردن آكلاشيلبيور . (جۇ) لفظي قراللاق ديك اولمئنه نظراً (قونى-يو) قونى قراللني معناسي افاده ايئش اوليور . عجباً (قونى) لفظنك اسلى ومئشائ نهدي ؟ كوربيور دكه چين جغرافيون ، هيوئغ-نولرك ايلك زمانلره اشغال ايئش اولدقارى منطقه ده (اورخون) نهري قوللرئدن بريني (هون hou) ويا (قون koun) اسميله ياد ايلمئدار . موغوللر دورنده اورخون نهري زيارت ايئن (اتا بك علاء الدين جوئى) ده (تارخ جهانكشا) ده اورارده ساكن اولان تورك وموغوللرك بونره (قون) اسمي ورمكده اولدقارى قيد ايدبيور . بوندن آكلاشيلويوك (قونى) لفظي (قون) كلمه سئك يئني لسانه كوره عرق بر شكلدى . حالوكه (قانئون سمودى) ايله (جامع الحكايات ولام الروايات) عنواني كتابه ده (قون) لفظي توركلردن بوقومك اسمي اولديني تصرغ ايدلمكده در . حتى

فرموده که زنان و کودکان را نیز بکشند و آبسترا اشکم بشکافند

جامع التواریخک شوعبارده سی صراحتاً کوستریورکه جنکیزخان، اوته دبری موغولرله کینه من تاتارلری کلاماً قتل ایند برده اجدادینک انتقامی آتش، بونلرک حیات تاریخیلرک صولک صیغه سی قیامتدر . قادیلر ، چو جوقلر بیله قتل عامدن قورتلیمه مش ، حتی حامل قادیلرک قاریلری شیشلرک تاتارلردن جانی بر فرد برقیلمه سته غیرت اولمشدر .

بو فاجعه بی تصویر ایند رشیدک قطعی وقعه افاده سته نظراً ، قتل عام نتیجه سنده تاتارلر تاریخده یالکز اسلر بی براهه قی ابداً صده دن چکلمشدر . بونلردن جنکیزخانک کوچوک ایکن اولادله آلدینی (کوتونویان) ایله بو جهانیکرک تحت ازدواجنده بونان (یسولون) و (یسوغای) اسلرنده کی ایکی همشیره و اوتهیه برییه قاجی بیلیش بش اون شخص دن باشقه هیچ بر فرد قالمشدر .

(غازان) و (اولجایتو) زمانلرنده آل جنکیزک خدمت وزارتنده بونان ابوالفضل رشیدک شو قطعی افاده سی کوستریورکه ، تاریخ ، تاتار نامیه بعضی قبیله لر طایفه ده ایسه ده بونلر جنکیزخان دورنده کلاماً قیلیجن کچیریش ، ناموشناقلری برقیلمه مشدر . قتل عامدن قورتلیمه یان بش اون محدود اشخاص قالمیشلر ایسه اونلردم موغولرله قاریشمش و موغول نامی آشمشدر .

دیک اولورکه ، جنکیزخان دورندن صوکره قوللانیان تاتار اسمی ، اصل تاتارلر دکل ، بلکه تاتارلرله هم عرق اولان دیکر تونفوزلرله موغولرله عالم براسمدر . بناءً علیه ، ختلار ، کینلر ، جوجنلر ، غوغه لری کی تونفوزلردن اینن قوملرله تاتارلرله سی تاریخه او بیلیورسه ده ، هیونگ - نو و یوئه جیلرک اختلافه بو اسمک تشبیل تاریخله اصلاً مناسبدار دکلر .

ملی متقیه دهده شرقده کی قوملرله تاتار و بونلرک غریبه اولورلارنده تورک دینیش اولسی یوکا میندر . کرچه ایرانی موخلر ، تورک لفظی برینه موغول اسمنی قوللانمشلر سده ، (عمودبانی) نک (جام جم آیین) ندهده تصریح ایشدیک اوزره (اوغوز نامه) به خلف اولان بو اطلاق ، جنکیزخانک اجدادی تورک خاقانلرینه ربط ایدرک آل جنکیز حکمدارلردن فضل احسان قویرام کی برطاقا ووافق ائری اولدینده شبه یوقدر .

بناءً علیه بوگون تاتار نامی آلبه لک قوملر آلتیجی اسک توغ - هولردن اینن قوملرک انسانی یعنی مانچوریا تونفوزلری اوله ییلور . شواله تونفوزلرله هیچ بر مناسبت عرقلری اولیان قازان و حوالسی تورک لریله قریلرله تاتار نامی و بریلسی پک فاشش بر خطلار .

بوگون قافقاسیه ده کی (آوار) ، (لرک) و (چه چن) لرک اسک (آوار) لرله (جوجن) لردن آغش اوله ییلمه لری محتملدر . اگر بو احتمال تاریخاً

تاتارلرله هم عرق اولدقلرندن ، تاتار اسمی بونلرده تشبیل ایدلشدر .

موسیو (ویدهلو) نک تدقیقاتی ده ، دیکر سینولغرلرک شو افاده سی تأیید ائچکده در : ویدهلونک تدقیقه کوره چین وقایعه لرنده تاتارلرک زیملرلردن (می سیانغونون mei-siang-wen) و (یو یوئه سیانغونون yu-yue-siang-wen) ناملرنده ایکی ذاتک اسمی ضبط اولمشدر . حالبوکه بو اسملر ، تاتارلرک تونفوز یعنی ختلار و کینلرله هم عرق اولدقلرینه شهادت ائچکده در . چونکه ، یته (ویدهلو) نک تحقیقه کوره ، (سیانغونون) و (یو یوئه) اسملری (کین) لرله (ختان) لرده زیملره ویریلکده اولان برر عنوان ایدی .

اورخون کتابلرنده تاتارلرک (قینای) و (تاتای) لرله برابر ذکر ایدلش اولسی ؛ بونلرک ختان و هی لرله عینی عرق اولدقلری کوستریور ، چونکه (توسن) ک درین تحقیقی ایله اورخون کتابلرنده کی (قینای) لرک چین تاریخلرلرک (ختان) لر ، (تاتای) لرلرک (هی) لر اولدینی قطعی صورتده ثابت اولمشدر .

موغولار تاریخی مؤلفی ستر (هاوارت) ، تاتارلرک تونفوز اولدقلرینه دلیل اولرلر برده ایلم مانچوریا ده کی تونفوزلردن بعضی قبیله لرک (تایچه tha-tche) یعنی تاتار اسمیه یاد اولدقلری ایلی سورمکده در . هر حالده ، (فلاروت) ، (شوت) و (توسن) کی بوبوک ومدقی عالملرک تبئعلیه نظراً جنیلر ،

هیونگ - نولردن اینن مختلف زمان و مکانلرده مختلف اسملر الان تورک لری هیچ بر وقت تاتار نامیه یاد ائغمش ، بو اسمی اصل تاتارلرله و تاتارلرله هم عرق اولان وتونگ - هولردن اینن قوملرله حصر ایشلرلر .

تاریخ نظرند تونفوزلردن اولدقلری قطعی صورتده تحقق ایدن بو اسک تاتارلر ، جنکیزخانک ظهورینه قدر (بو یورناور) کولی حوالیسنده یاشامشدر . ابوالفضل رشیدک وردیکی معلومه کوره ، جنکیزخان موغوللرک وحدتی تأمین و تقنین) ، (سالمجوت) ، (تایجوت) ، (دریان) ، (کرایت) ، (نایان) و (هرمیت) اولولسولر بی حاکمی آلتله آلدقن صوکره تاتارلر اوزرینه یویش ، بونلرک مقدرات تاریخلرینه ختام برمشدر .

شوبه لکه : اوته دبری یکدیگرینه مجاور اولان تاتارلرله موغوللر آره سنده دائمی صورتده قالی منازعه لر وقوعه کلبور و همان دائماً تاتارلر غلبه اینی یوردی .

جنکیز ، بر جوق قبیله لری موغول حاکمیتی آلتله آلدق بوبوک بر قوت آکتاب ایدجه ، مدهش بر حرصله اجدادینک انتقامی آلتی ایسته مش ، کانه سی قیلیجن کچیرمشدر .

رشید ، بو قتل عامی تصویر ایدرکن عیناً شو سطرلری یازیور : (وزمه تاتارلرک برر وقت اعدای جنکیزخان ویدران او بوند . بفرمود تایشاترا قتل عام کند و هیچ یلکرا زندنگذاردند . تاحدی کی یاساق

قوی دشمن ایش . قیرغیز ، قوریقان ، اوتوز تاتار ، قینای ، تانای هپ دشمن ایش...) یذیلرک تاتارلرک تورک لره نه یامان دشمن اولدقلرینه اشارت ایدلشدر .

شو تاریخی تفصیلات کوستریورکه ، (تورک) و (تاتار) لفظلرک مترادف کی استعماللری تاریخیه هیچ بر صورتله دوغری دکلدر .

تاتارلر ، (تونفوز) عرقدن اولان (تونغ-هو) لرک نسلدن یعنی موهورلردن آغش اولدقلری حالده تورک لرمکس . (هیونگ - نو) لردن اورمشلردر .

تاتارلرک تونفوزلردن اولدقلرینه (تاتار) لفظیه شهادت ائچکده در . (وولف) ک تدقیقاته نظراً (تاتار) ویا (تاتار) کلمه ایلم تونفوز نسلنده مستعمل بر تعبیر ؛ تونفوزلرجه کینه معمول چادیرلرله (تاتارا بو tata ra bou) یعنی (تاتار- یوردی) نامی ویریلکده در .

تاتار اسمی آلتیجی (ختان) ، (هی) و (کین)... کی اسک تونفوزلردن آغش اولان فولمرک اسملرله مترادف کی استعمال اولنه ییلور . ناسیلک چین مورخ لری ده تاتار لفظی آلتیجی بو اسملرله مترادف کی قوللانش ، ختلار ، هی لر ، کینلر... حتی موغولرله تاتار نامی ویرمشلردر .

چین وقایعه لرنلرک آکلاشیلدینه کوره ، اورته آسیاده تورک حکمونیاسی توکلوردن آتش اولان اویغورلر ، طقوزنجی عصر میلادی اوزرله تونفوزلر دوغری قیرغیزلر طرفندن مغلوب ویرشان ایدلشدری .

فقط ، اویغورلری پریشان ایدن قیرغیزلر . حکمونیای لارنده طوتمه مش ، اورته آسیاده قوتلی وپایدار بر حکومت قورمه مشلردری . تورک لرک بو وضعیتن استفاده ایدن ختلار ، اوتجی عصر میلادینک ایلک سیزلرنده (آپاوکو Apaoki)

اسمده کی قهرمان زیملرلرک قیامیه اول (هی) لری مغلوب ایش ، متعاقباً جوبده سدنچین ماوراسنه ، جنوب غربیه ده اویغورلرک اسک یوردلرینه یعنی اورخون یوزلرینه قدر ایلرله مشلردر . آپاوکو نک میلادک (۹۶۴) تاریخنده اورخون یوزنده رکز ایشیردیک ابد بو شانلی ظفرلرک خاطره سی تأیید ایچون دیکلیمشیدی . بو صورتله جنوب غربیه دوغری ایلرلرلر ختلار ، تاتارلرله در برلشش اولدقلرندن ، جنیلر و تورک لر ، سان و عرق اعتبارله تاتارلرله متحد اولان ختلارنده تاتار اسمنی تشبیل ایشلردر .

بو هنگامده موغوللارده تاتارلرله مجاور بونلوردری . بونلرکده تاتار نامیه یاد اوللری بر طرفدن مجاورلرک دیکر طرفنده ختلار حاکمیتک بر نتیجه سی در .

اسک (جوجن) لردن اینن (آقناوه akouta) اسمده کی زیملرلرک غریبه اول ائکینی عصر میلادی اوللنده ختلارلی مغلوب ایدرک (آسین غورون asin gurūn) یعنی (آلتون اوردو) حکومتی قوران (کین) لرده اصلاً تونفوز یعنی

ايبادا

« خلاصه كوچوك ، متن قسمي بويوك حرفلره »

۷

هكتورك آراقسه تكتك دوكوني تولورك كومولسي

هكتورله باريسك كليشي تروواليرك طالعني براز ده كيشديرير . هكتور دوكوني دورودور . آقهايليرك آك قهرماني تكتك ووروشمه چاغيرير . آقهايلير تردده درلر . زيرا پوترووالينك قونلي مزراغي قورقوندر . مه نلاس همشيرليريك قورقاسنه قترار . هكتورله كندى قارشيلاشمق ايستر . فقط آغامون بوكا مساعده ايز . قادهشي حقدنه نيجه نك آي اولمايچني دوشونور . سطور همشيرليرنه ميدان او قويايله بوي تولوشمك ايچون دها كنج اولمايغنه آسغله نير . بوتليكلي قاواغاك شرفني قازاغك آرزوسنده بولونان دوقوز كنج اورتابه آتيلير .

مختم دوكونجي نسطور اونوزه :

— شيمدى قرط چيكنر ، ديدى ، طالع ايچكزده كيى كوستيرسهاو ، بوتون آقهايلير ايچون ووروشاق ، بوتليكلى دوكونشدين صاغ سالم چيقيديني تقديرده جساتريله افتخار ايديجك !

هپسي آري آري اشارتيرلي ياپدilir . آغامنونك طولغاسنه آتارق قازيشديرديلر . هر كس آلارني مبعودله قالديرمشدى ، كوكاره باقارق :

— اى زوس بابا ! آزاقسه ديومهدك ياخود آغامنونك اشارتي چقار ! دييورلدى .

بنيچي نسطور طولغاني صاللادى ، صاللادى . هر كسك ايستيدني ، آزاقسك اشارتي چيقاردى . بر منادي بو اوشارتي آلدى . قالايلغك ايچند صاغدن باشلايلاق راست كلديكي قوماندانلره كوستردى . هيچ برى طانييور ،

تحقق ايدرسه آتچي بولره تاتار اسمي ويزيله ياور . فقط قريبلره ، ايدل ، قاما ، ايرتيش بويلرندسا كن اولان قوملرك تاتارقله هيچ بر مناسبتلري يوقدر . انطولي ، آذربايجان ، ماوراي قافقاس ، كاشغر ... توركارى كي بولرند تورك ملتك برجزئي در : لسانجه كوريلن آيريلي ، لهجه فرقندن باشقه برشي دكادر . مسئلني ايجه توير ايديه بيلمك ايچون منقرض چارلرك استبداد زنجيرلرندن قورتيلن توركارى بر نظر عطف ايدمل : لهجه فرقندن صرف نظر ايديلورسه اليوم آسياده توركيه قونوشان قوملر سيبيريا توركارى ، اورته آسيانك كوچه ويايم كوچه توركارى ، وولغا بوي توركارى ، پونت اوكسين توركارى ، غرب توركارى ناملريله باشليجه بيش منقلبه آريله ياور . سيبيريا توركارى برجه آني اون بيش بويدين عبارتدر . ۱. تونلر ، ۲. آتاني توركارى ، ۳. شورجلر ويوقنده چلر ، ۴. اورياختره قوماندلي كيشيلر ، ۶. قيرغيزلر ، ۷. چوليلر ، ۸. ساغانديلر ، ۹. قاجينچلر ، ۱۰. قايالار ۱۱. قاراغانلر ، ۱۲. سوبونلر ، ۱۳. قاماسينچلر ، ۱۴. بارباليلر ، ۱۵. ياقوتلر .

بولرندن (توسوق) طرفلرند اوطوران تونلر قره قانولر اسميله ده ياد ايدلركلري كي آتاني توركارينه ده آتاني قانولري اسمي ويزيلكده در . ظن ايدليكته كوره ياقوتلر ، چينيليرك (كيالكسه kien-kia-sse) يعنى حاقاس ديدكاري قومك تونمزولر تصالب اغتش براغودجي در . بولرندن باشقه (قات-سو) طرفلرند (يغور yegours) ديتيلن وولرك اوللري احمالي پاك قونلي اولان برقوم دهاورددر .

آسياي مركزينك كوچه ويايم كوچه قوملري ده ۱. قيرغيزلر قازاقلر ، ۲. قره غيزلر ، ۳. اونغورلر (شرق توكستان توركارى ويا كاشغريلر) ، ۴. اوزبكler ، ۵. قره قايالار ۶. توركلردن عبارتدر .

بحر خزرله آمودريا (جيچون) آره سنده ساكن اولان توركلران قدر غرويه آيريلشارلدر . ۱. يومودلر ۲. تكلر ۳. ساقارلر ۴. چوددورلر ۵. ارسايلر (اميرك) ۶. غوغلانلر ۷. ارسايلر ۸. سالورلر ۹. عايللر ۱۰. ارسايلر . بولرندن يومودلر اوست پورت ايله ايران آره سنده بحر حزر استقامتجه قونوب كوچلر . تكلر ، (فزييل عورت) ، (تچن) و (مرو) واحه لرني طافيدشارلدر . ساقارلر ، شمالاً (قايالي) وجنوباً (چارچو) ايله حط اولان ساحه ده و (آمو) نهرينيك سوك ساحلي بويلرند اوطولريرلر . چوددورلر ، خيوه خانلغك شمانده ، ارسايلر ايسه جنوبده بوليرلر .

غوغلانلر ، خراسانده ، ارسايلر جيچون بوينده (قيليل) حواليسينده ، سالورلر ، (مرو) واحه لرند عايللر افغانستان و توكستان اوولرند ساريقار ايسه (بادغيس) يابلارلرند قونوب كوچلر .

— بيشنده دى —

م . شمس المير

« خندرا » دييورلدى . فقط بو اشارتي چيزوبده طولغايله آتاك ، ناملي آزاقسك اوكنه كلنجه .. قهرمان همين اشارتي طانيدى . آلدى . سويندى . سونجندن اون يره دوشوردى .

— دوستلم ! بو اشارت خندرا ! ديه هايقيردى . چوق سوينيودم . صانيورمكلاسي هكتورك حقدن كله چكم . سلاحريمي طاقير كن ، سز دو بولماق ايچون ياوشجه زوسه يالواريكز . ياخود يوكسك سسله دها ايديكز . زيرا بزم كيسه دن پروامز يوقدر . كندى قوتيله ياخود بزم ضعف سايه سنده هانكي دوكونجي ني آت ايديه بيلير ؟ بن سالاميسده دوغدم . شان ، شرف ايچنده بويودم .

آقهايلر زوسه يالواريدورلر ، كوزلرني كوكه قالديراق :

— زوس بابا ! اى ايدايه حكم ايدن آك اولو ، آك قدرتي ميبود ! آزاقسه ظفرا حسان ايت . بارلاق برشان قازانسين ! اكر هكتورى سوييوز ، هم قودورورسك ، بوايك دوكونشچينك جساتريله شرفلري باري مساوي اولسون !

دييورلدى .

آزاقس پارل پارل پارلايان طونجولره سلاحلادى . سلاحريله وجودي تماميله نور تولد كن صوركا ايلري يورودى . غضبه ووروشدورمق ايسيديكي دوكونشچيلرك آراسه زوسك كوندريدكي قورقوغ آره سه بكنزييوردى . آقهايلرك مدافى بويوك آزاقس ايشته طيبي اونك كي كنيش آديملره يورويور ، اوزون مزراغي صاللييوردى . آقهايلر كيديشه باقارق سويخه كولومسيورلر ، تروواليرك هر طرفني بر تيتزمه طونوبور ، حتى هكتورك قالي بيله كوكسند جاربيوردى . فقط نه همشيرلرينك آراسنه دونه بيلور ، نه ده دوكونش قاجا . بيليوردى . چونكه بوني كندى ايسه مشدى . آزاقس ، طيبي بر قوليه بكنزين ، طونجندن ، يدي اوكون دريسندن ياييلمش بر قاتقانه ياقلاشدى . بو قاتقاني هيله د اوطوران ناملي